

саморозвитку / С. Б. Кузікова // Професійна культура фахівця: сутність, реалії, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Суми, 22–23 листопада, 2012 р.). – Суми : Університетська книга, 2012. – 149 с. – С. 68–69.

4. Лукьянова М. И. Психолого-педагогическая компетентность учителя: Диагностика и развитие / М. И. Лукьянова. – М.: Сфера, 2004. – 144 с.

5. Н. І. Мачинська. Психологічна компетентність – необхідна складова професійної компетентності майбутнього фахівця / Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах. – 2013. – № 1(1) Режим доступу: <http://eetecs.kdu.edu.ua>

6. Орбан-Лембрик О. Е. Психологія управління: посібник / О. Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с. – (Альма-матер).

7. Осадчий І. Г. Управлінська культура директора загальноосвітнього навчального закладу: модель, діагностика, розвиток / І. Г. Осадчий // Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/>

8. Тимошко Г. М. Організаційна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу: теорія і практика: монографія / Г. М. Тимошко. – К., 2014. – 596 с.

9. Тищенко С. П. Психологічна компетентність педагога як складова професійного успіху / С. П. Тищенко // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3–4(32–33). – С. 81–89.

УДК: 371.132/.373.3

Рашина І. О.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним з пріоритетних напрямів реформування вищої освіти в Україні є гуманізація освітньої діяльності, спрямування навчально-виховного процесу на формування творчої особистості майбутнього фахівця в галузі освіти.

Розглядаючи Національну доктрину розвитку освіти, можемо зазначити, що одним із пріоритетних напрямків розвитку освіти в Україні є оновлення її змісту й форм організації навчально-виховного процесу для формування творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти й самореалізації особистості.

Удосконалення освіти та її пріоритетність пов'язані з визнанням провідної ролі внутрішньої активності особистості у її розвитку та її регулювання відповідно до успішності сучасних реформ освіти та самореалізації педагога у професійній діяльності. [1, с. 104]

У сучасному світі гостро стоїть проблема творчого розвитку особистості, саме тому посилюється увага до розвитку творчих здібностей та надання їй можливості проявити їх на найвищому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється належна увага професійній підготовці майбутнього вчителя, зокрема змісту педагогічної освіти (А. М. Алексюк, С. У. Гончаренко, М. Б. Євтух, І. А. Зязюн, І. П. Підласий та ін.), вдосконаленню технологій навчання майбутніх учителів (В. Г. Бондар, О. Г. Мороз, О. М. Пехота, О. Я. Савченко та ін.), оптимізації методів і прийомів професійної підготовки майбутніх фахівців (Д. Н. Кавторадзе, М. М. Поташник, Т. С. Яценко та ін.). Проблемі дослідження педагогічної творчості й особливостям підготовки до неї майбутніх вчителів

приділяли увагу В. А. Кан-Калик, Н. В. Кічук, Л. М. Лузіна, М. В. Нікандров, С. О. Сисоєва та ін.

Формулювання мети роботи. Визначити риси педагогічної креативності вчителя та проаналізувати основні педагогічні умови, які сприяють творчій діяльності сучасного педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творчість є родовою властивістю людини й людства в цілому, однак у різні історичні епохи вони реалізуються різною мірою. Суспільство створює певні об'єктивні умови для творчих проявів особистості, яка є тією структурною одиницею суспільства, що здатна до творчого перетворення світу. Саме на особистісному рівні формуються й реалізуються дійсні людські можливості, з яких у кінцевому підсумку складаються можливості суспільства. [4]

Аналіз позицій науковців щодо сутності творчості людини дозволив визначити поняття «творчість», розглядаючи її у двох аспектах: особистісному й діяльнісному. До першого відносимо сукупність особистісних якостей, що спонукають до самоактуалізації, самореалізації й самоствердження особистості в процесі реалізації творчих потенційних можливостей. До другого – сам процес творчої діяльності, за якого створюються якісно нові матеріальні й духовні цінності, а також технологічну педагогічну творчість, що має характеризувати діяльність у сфері педагогічної технології й проектування, коли здійснюється пошук і створення нових педагогічних систем, педагогічних процесів та навчальних педагогічних ситуацій, що сприяють більш результативному навчанню учнів [3, с. 7].

За результатами вивчення наукових джерел встановлено, що поняття «творча особистість» доцільно розглядати як внутрішній вияв людської 4 неповторності, індивідуальності, унікальності, таланту, здатності до створення самої себе, до самореалізації [2, с. 85].

Отже, оволодіння теоретичними знаннями й практичними навичками щодо реалізації педагогічної творчості у професійній діяльності майбутнього вчителя необхідно співвідносити з можливостями розвитку його творчої індивідуальності.

У результаті аналізу наукових праць багатьох дослідників (В. А. Кан-Калик і М. Д. Нікандров), можемо виділити основні умови перетворення діяльності вчителя у творчу: усвідомлення себе як творця в педагогічному процесі; усвідомлення сутності, значення і завдань власної педагогічної діяльності, її мети; сприймання вихованця як особистості в педагогічному процесі; усвідомлення власної творчої індивідуальності.

Відповідно до цього, зазначимо найважливіші риси педагогічної креативності вчителя: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-проблемний стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності; розвинена уява; специфічні ведучі мотиви (необхідність реалізувати своє «я», бажання бути визнаним, захопленість творчим процесом, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах праці); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень загальної культури.

На сучасному етапі в освіті створюються сприятливі умови для розвитку педагогічної творчості вчителів і підвищення на цій основі результативності навчально-виховного процесу. Аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури, стан вирішення цієї проблеми в практиці роботи вчителів початкових класів дозволили визначити такі основні педагогічні умови, які сприяють творчій діяльності, самореалізації особистості сучасного педагога: забезпечення можливості реалізації здібностей у навчально-виховному процесі; створення творчої атмосфери, здорового морально-психологічного клімату в колективі; детальне вивчення найбільш значущих для вчителів видів громадської діяльності і сприяння вияву особистості кожного вчителя у певному виді громадської діяльності для його

самовизначення, самоутвердження й самореалізації через них; утвердження в колективі демократичного стилю спілкування, свободи критики, творчих дискусій; уміння керівника помічати, розвивати й цінувати неповторну творчу індивідуальність кожного вчителя; забезпечення соціального захисту вчителя в умовах ринкової економіки, матеріальних умов його життя й праці.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, система підготовки майбутніх учителів до педагогічної творчої діяльності будується на закономірностях педагогічного процесу, що дає змогу за період навчання сформувати відповідну готовність до педагогічної творчої діяльності.

Література

1. Михальчук Я. Психолого-педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до творчої самореалізації у професійній діяльності // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інноваційних освітніх технологій: Випуск 6: Зб. наук, праць / За заг. ред. Л. В. Калініної, О. Є. Антонової. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2008. – С. 104–107.

2. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник (ред. рада: В. Даній (голова), Г. М. Несен (заст. голови), Л. В. Сохань, І. Т. Єрмаков (наук. ред.) та ін. – К., 1996. – 792 с.

3. Цапок В. А. Творчество (Философский аспект проблемы) / Цапок В. А. – Кишинев, 1989. – С. 7.

4. Штанько Л. І. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості учня на уроках української мови та літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvk99.dnepredu.com/uk/article/psikhologo-pedagogichni-umovi-formuvannya-tvorchoy.html>

УДК 37.011.3-051:159.9

Рушак О. Д.

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

«Якщо людина не знає,
до якої мети вона рухається,
для неї жоден вітер не буде попутним»

Сенека

В умовах модернізації системи професійної освіти особлива увага приділяється реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх фахівців. Вимоги до сучасної освіти обумовлені, з одного боку, демократизацією і гуманізацією, а з іншого – ускладненням духовного світу учнівського контингенту, а саме зниженням психічного здоров'я, захопленням психоактивними речовинами, девіантної поведінки тощо [5]. Тому посилюється тенденція психологічного забезпечення діяльності педагогічного колективу. В зв'язку з цим підвищуються вимоги до суб'єктів освіти – педагогів.

На результат навчально-виховного процесу впливає не тільки особистість педагога та знання ним педагогіки, методики викладання та виховання, але і його психологічна компетентність. Психологічна компетентність потрібна усім представникам сфери "людина - людина", до яких повною мірою і відноситься педагогічна діяльність. Психологічна компетентність є внутрішнім особовим інструментарієм фахівця, сприяючим ефективнішому виконанню його професійної діяльності [4].